

Steunpunt Jeugd vzw
 Arenbergstraat 1D | 1000 Brussel
 T 02 551 13 50 | F 02 551 13 85
 info@steunpuntjeugd.be | www.steunpuntjeugd.be

Dossier

Jongeren en sport

Voetballen in de tuin, basket spelen op het pleintje in de straat, hockey onder het afdak op de speelplaats, turnen in de sportclub, lopen in de jeugdbeweging... Kinderen en jongeren sporten veel en graag! Het Kliksonsrapport van Steunpunt Jeugd, het Kinderrechtcommissariaat en Jeugd en Stad vertelde ons dat 98% van de jongeren in 2004 geïnteresseerd was in sport. Dat betekende niet dat ze allemaal daadwerkelijk sportten. 58% van de jongeren sportte wekelijks in de sportclub of op eigen houtje in de sporthal of het zwembad¹. Uit een onderzoek van OIVO uit 2008 naar de vrijetijdsbesteding van jongeren tussen 9 en 18 jaar bleek dat 67% van de bevraagde jongeren wekelijks aan sport deed². Volgens statistieken van de Vlaamse overheid blijkt dat 30,4% van de kinderen en jongeren onder 25 jaar actief lid is van een sportvereniging³.

Waarom is sport belangrijk voor kinderen en jongeren?

De cijfers tonen aan dat sport een belangrijke plaats inneemt bij een grote groep kinderen en jongeren. In de eerste plaats doen de meeste kinderen en jongeren gewoon graag aan sport. Ze sporten omdat ze het leuk vinden. Er zijn dan ook heel veel verschillende sporttakken en daarin is voor elk wat wils te vinden.

Sport is niet alleen belangrijk omdat veel kinderen en jongeren het graag doen. We vinden het als maatschappij eveneens een belangrijk onderdeel van de opvoeding. Door te sporten werk je immers aan je fysieke gezondheid, maar sport kan ook belangrijke maatschappelijke waarden doorgeven die kinderen en jongeren in de rest van hun leven kunnen gebruiken. Bij sport leert men deel uitmaken van een team, *fair play*, omgaan met winnen en verliezen... Sport maakt kinderen en jongeren – zoals het mooi omschreven staat in een uitgave van SALTO-YOUTH – niet alleen fit, het kan hen ook helpen “fit for life” te zijn⁴.

Waarom dit dossier?

Naast het positieve verhaal spelen vaak ook minder positieve factoren, zoals commerciële belangen en een te grote prestatiedruk, een rol. Jeugdsport komt daardoor niet altijd even positief aan bod in de media. In het artikel “Pak kinderen hun spel niet af!” somt Hans van Crombrugge enkele zaken op: er zijn veel klachten van verbale en fysieke agressie van spelers en ouders tegenover scheidsrechters, wedstrijden ontaarden soms in vechtpartijen, er zijn sporters die kleedkamers vernielen, sportfederaties moeten sommige clubs boetes opleggen en jonge spelers levenslang schorsen wegens gewelddadigheid rond en op het veld, jonge sporters worden betrap op dopinggebruik, een vader vergiftigde jarenlang een sporter en vermoordde hem uiteindelijk om zo de kansen van zijn eigen dochter gaaf te houden, de campagne van Klasse voor Ouders die ‘sportouders’ wil sensibiliseren niet te veel druk op hun kinderen te leggen...⁵

Andere sectoren, zoals de privé-, jeugd- en welzijnsector werken ook steeds meer alternatieve manieren om met sport te werken uit, zoals fitnesscentra, sportspeelpleinen en opvoedingsprojecten door sport. Dit doen ze omdat ze voelen dat er ook buiten de bestaande structuren aan sport kan gedaan worden en omdat die te weinig door de sportsector zelf ingevuld worden.

¹ Steunpunt Jeugd, Kinderrechtcommissariaat, Jeugd en Stad (2004). *De Kliksons*. Onuitgegeven onderzoeksrapport

² OIVO (2008). *Jongeren en vrijetijdsbesteding*. Brussel: OIVO

³ <http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/cijfers/Exceltabellen/sport/deelname/SPORTPART008.xls>

⁴ Geudens, T. (red.) (2005). *Fit for life*. Brussel: Salto-Youth

⁵ Van Crombrugge, H., Dupain, G. (2008). “Pak kinderen hun spel niet af! De sportclub als opvoedingsmilieu” in *Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten* 2008/2, p. 110-115

De sportsector is de laatste jaren echter niet bij de pakken blijven zitten en maakt werk van de verbetering en de verbreding van de jeugdsport. Zo kunnen gemeentes en verenigingen impulssubsidies aanvragen om de kwaliteit van hun jeugdtrainers en sportfunctionarissen te verbeteren, is er een ethische code (de Panathlon Verklaring) die sport op jongerenmaat promoot en wordt “andersgeorganiseerd sporten” gepromoot als alternatief en aanvullend sportaanbod.

We kunnen onmogelijk stellen dat er in de sportwereld niets verandert, integendeel... Maar soms kan het ook nuttig zijn dat er personen en organisaties die er weinig mee te maken hebben hun licht laten over schijnen. Steunpunt Jeugd wil als kennis- en expertisecentrum over jeugd, jeugdwerk en jeugdbeleid kijken hoe ze in de sport maar ook door sport de positie van kinderen, jongeren en hun verenigingen kan versterken. We doen dit niet in het minst omdat er binnen de jeugdsector honderden initiatieven bestaan waarin in meer of mindere mate gesport wordt maar ook omdat er binnen de sector geëxperimenteerd wordt met sport als middel om andere doelen te bereiken.

In dit dossier gaan we eerst na wat sport eigenlijk is. Vervolgens geven we een stand van zaken van de manieren waarop kinderen en jongeren aan sport kunnen doen en de manieren waarop het jeugdwerk aan sport doet. Vervolgens bekijken we ook hoe het is gesteld met twee actiepunten die veel aandacht kregen in het jeugdbeleidsplan, namelijk sportinfrastructuur en de Panathlon Verklaring voor Ethiek in de Jeugdsport. Daarna kijken we naar behoeftes aan en kansen voor een beter jeugdbeleid te vinden zijn. We focussen ons hierbij op:

- Mogelijke verbredingen van de bestaande sportstructuren in functie van jonge sportliefhebbers die nu geen plaats vinden in het sportaanbod
- Mogelijke plaatsen waar de jeugd- en sportsector (en eventuele andere sectoren) kunnen samenwerken
- Inspraak van kinderen en jongeren binnen de sport

We hebben ons hiervoor gebaseerd op (wetenschappelijke) artikels, studiedagen, gesprekken met verschillende sport- en jeugdactoren en onze eigen eigenzinnige jeugdsectorale bril die de positie van kinderen en jongeren wil versterken. Dit dossier moet in de eerste plaats een aanzet zijn voor onszelf om te kijken waar we als Steunpunt Jeugd binnen een breed domein als sport samenwerkingsverbanden kunnen aangaan of nieuwe projecten kunnen uitwerken. Daarnaast hopen we ook sport- en jeugdbeleidsmakers te inspireren om een beter jeugdbeleid te voeren. Steunpunt Jeugd wil hierin niet aan de zijlijn blijven staan. We willen mee het veld op en willen samen met andere geïnteresseerde actoren uit de jeugdsector en de sportwereld aan tafel zitten om de rol van een sportende jeugdsector en een in jeugd geïnteresseerde sportsector te bekijken.

Inhoudsopgave

1	Wat is sport?.....	4
2	Waar sporten kinderen en jongeren?	5
2.1	Georganiseerd sporten	5
2.1.1	Op school.....	5
2.1.2	In de sportclub	5
2.2	Andersgeorganiseerd sporten	5
2.2.1	Sportevenementen.....	5
2.2.2	Sportkampen	5
2.2.3	BuurtSport.....	5
2.2.4	Brede School met sportaanbod	6
2.2.5	(Begeleide) open sportinfrastructuur.....	6
2.2.6	Zelfgeorganiseerd sporten	6
3	Jeugdwerk en sport	7
3.1	Sport als doel of als middel?.....	7
3.2	Jeugdwerk en extreme sporten	7
3.3	Bewegingsanimator: een sportopleiding voor jeugdwerkers?.....	8
4	Sportinfrastructuur.....	9
5	Panathlon Verklaring over Ethiek in de Jeugdsport.....	10
6	Behoeften en kansen binnen sport.....	11
7	Nuttige informatie	16
7.1	Literatuur	16
7.2	Websites.....	16

1 Wat is sport?

Iedereen heeft min of meer wel een idee wat sport inhoudt, maar wellicht zal je – als je mensen naar een definitie vraagt – van iedereen een ander antwoord krijgen. Heel vaak zal men 'competitie' als kernelement noemen. Als je het in competitieverband kan spelen, is het een sport. In veel traditionele sportclubs draait alles wel degelijk om competitie. De gemiddelde voetbal- of volleybalclub zet week in, week uit alles in het teken van de competitie: looptrainingen, dribbeloefeningen, uithoudingsoefeningen... In de sportpraktijk is in heel veel gevallen competitie het doel van de sportwerking.

Maar is competitie ook de essentie van sport? Betekent dat dan dat iemand die twee keer in de week gaat joggen niet aan sport doet? Of enkel als hij jogg in functie van een andere sport? En is schaken dan een sport? Of vallen denksporten toch niet onder de noemer 'sport'? En wat doen we met de vissport?

In het decreet Sport Voor Allen wordt sport gedefinieerd als "activiteiten die individueel of in ploegverband worden beoefend met een competitief of recreatief karakter waarbij de fysieke inspanning centraal staat"⁶.

In het herwerkte European Sports Charter uit 2001 geeft men volgende definitie: "Sport means all forms of physical activity which, through casual or organised participation, aim at expressing or improving physical fitness and mental well-being, forming social relationships or obtaining results in competition at all levels."⁷

In beide definities staat duidelijk de fysieke inspanning centraal. Competitie is slechts een optie, naast het beoefenen van sport op recreatief niveau. De definities maken ook duidelijk dat sport zowel individueel georganiseerd kan worden als in ploegverband, en dit op regelmatige of niet-regelmatige basis.

De definities gaan dus in zekere mate in tegen het beeld dat veel mensen van sport hebben. Het doel hoeft niet per se competitie te zijn, ook sport zonder competitie in functie van plezier, de gezondheid, het persoonlijk welzijn of het opbouwen van sociale contacten heeft een evenwaardige plaats.

---

⁶ Decreet van 9 maart 2007 houdende de subsidiëring van gemeente- en provinciebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie voor het voeren van een Sport voor Allen-beleid (B.S. 04.05.07)

⁷ Raad van Europa (2001). Recommendation No. R (92) 13 REV of the Committee of Ministers to Member States on the Revised European Sports Charter

2 Waar sporten kinderen en jongeren?

Kinderen en jongeren kunnen op veel plaatsen terecht om te sporten. In de sportsector maakt men een onderscheid tussen georganiseerd sporten en andersgeorganiseerd sporten. Georganiseerd sporten is de benaming voor sporten in clubverband. Ook sporten op school kan hieronder geplaatst worden. Andersgeorganiseerd sporten slaat op sportactiviteiten die buiten clubverband worden georganiseerd.

2.1 Georganiseerd sporten

2.1.1 Op school

De school is dé plek waar kinderen en jongeren voor een eerste keer in contact komen met zeer veel verschillende sporten. Iedereen die naar de basis- of secundaire school gaat sport in de lessen Lichamelijke Opvoeding.

2.1.2 In de sportclub

Een sportclub is een “groepering van mensen die zich structureel en duurzaam heeft georganiseerd met als primaire doelstelling de beoefening van sport.” De achterliggende doelstellingen van mensen kunnen verschillen – sommigen komen vooral om vrienden te ontmoeten, anderen willen hun fysieke gezondheid verbeteren en nog anderen zijn er vooral omdat ze kicken op competitie – maar uiteindelijk komen mensen in een sportclub samen met vooral één doel: sporten.

Eenzijds zijn er de “traditionele” sportclubs die zich richten op competitiesport, daarnaast zijn er ook recreatiesportclubs waar het accent meer op plezier, ontspanning, zelfontplooiing en de mogelijkheid tot sociaal contact ligt. In de traditionele sportclub gebeuren alle oefeningen en trainingen in functie van de competitie. In de recreatiesportclub doet men soms ook aan competitie, maar dit is eerder een eenmalige gebeurtenis dan dat het de regel is. Onder de recreatiesportclubs zijn er clubs die zich richten op een specifieke sport maar ook clubs die meerdere sporten aanbieden.

2.2 Andersgeorganiseerd sporten

2.2.1 Sportevenementen

Om het sporten te promoten organiseren overheden, clubs en federaties regelmatig grotere sportevenementen. Voorbeelden hiervan zijn Sportrock, de Gordel en de Jeugdolympiade. Ook mensen die weinig of niet sporten kunnen hieraan deelnemen. Meestal hebben deze acties als doel om zoveel mogelijk mensen te bereiken en met een of meerdere sporten in aanraking te laten komen.

2.2.2 Sportkampen

In de vakantieperiodes organiseren heel wat gemeenten, verschillende sportfederaties en ook Bloso sportkampen voor kinderen en jongeren. Gedurende een korte periode kunnen kinderen en jongeren in externaats- of internaatsverband kennismaken met een of meerdere sporten.

2.2.3 BuurtSport

BuurtSport was oorspronkelijk een project maar heeft sinds 2008 een vaste plek gekregen in de werking van het Instituut voor Sportbeheer en Recreatie vzw (ISB). BuurtSport neemt de eigen buurt als basis en vertrekt vanuit de noden van de buurt. Op die manier wordt BuurtSport in elke gemeente anders ingevuld en is het niet op een volledig eenduidige manier te omschrijven. Het is vooral de bedoeling om sportkansarmen te bereiken en hen een open, laagdrempelig sportaanbod in hun buurt te geven.

2.2.4 Brede School met sportaanbod

De Brede School met sportaanbod wil sporten en bewegen bij kinderen en jongeren stimuleren. Er wordt vertrokken van de vaststelling dat slechts 20% van de jongeren de norm van 1u/dag bewegen haalt. Via de school kunnen, in tegenstelling tot via andere kanalen, alle kinderen en jongeren bereikt worden. Er wordt zowel aandacht besteed aan sport en beweging tijdens de schooluren door bijvoorbeeld middagsport te promoten, een actieve speelplaats te creëren en educatie met betrekking tot beweging tijdens de lesuren, als aan sport na schooltijd. Hiervoor dient een ruim sportaanbod met de nadruk op recreatie uitgebouwd te worden. Het is vooral de bedoeling dat iedereen beweegt en daar plezier in heeft.

De Brede School moet bestaan uit een netwerk van de school, de gemeentelijke sportdienst, de plaatselijke sportclubs en eventuele andere partners. Op die manier is men zeker van een kwalitatief sporttechnische begeleiding en kunnen jongeren die een bepaalde sport graag en goed beoefenen doorstromen naar de sportclub.

2.2.5 (Begeleide) open sportinfrastructuur

Aangezien er op veel plaatsen een tekort aan sportinfrastructuur is voor individuele jongeren, zijn er her en der open sportinfrastructuurruimtes ontstaan. Een eenduidige naam is er nog niet. Er circuleren op dit moment verschillende namen zoals sportschuren, sportloodsen... Dit kunnen oude garages of fabrieksgebouwen zijn die omgebouwd werden, maar soms wordt er ook een nieuwe ruimte gezet. In een dergelijke open sportinfrastructuur kunnen kinderen en jongeren op bepaalde momenten langskomen om te sporten. Ze kunnen er gebruik maken van de infrastructuur en het sportmateriaal dat voorhanden is. In bepaalde gevallen is er een zaalwachter die alles in de gaten houdt, in andere gevallen zijn er verschillende begeleiders aanwezig die de kinderen en jongeren een sport kunnen aanleren of kunnen helpen.

2.2.6 Zelfgeorganiseerd sporten

Niet iedereen maakt gebruik van het aanbod dat de sportsector organiseert. Heel veel kinderen en jongeren creëren een sportaanbod op hun eigen maat door te voetballen of basketten op pleintjes, door naar een fitnesscentrum te gaan of door elke week een paar keer een rondje in de wijk te lopen.

3 Jeugdwerk en sport

Jaarlijks organiseert de Vlaamse Jeugdraad haar Jeugdwerksjot-competitie voor het landelijk jeugdwerk, veel 17-jarigen hebben in het jeugdwerk leren skiën, in weekends en tijdens de vakantie spelen jeugdwerkers wel eens baseball of basket met de kinderen of jongeren... In het jeugdwerk wordt heel wat gesport. In bepaalde organisaties wordt er zeer sporadisch aan sport gedaan, in andere werkingen krijgt sport een meer prominente plaats. Waar sport in een sportvereniging de enige activiteit is, is het in het in het jeugdwerk een van de vele zaken die worden aangeboden, naast bijvoorbeeld bosspelen of knutselactiviteiten.

3.1 Sport als doel of als middel?

Sommige jeugdwerkorganisaties die gesubsidieerd worden via het decreet Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid – maar ook lokale organisaties – werken voornamelijk rond sport. Het is dan ook niet altijd even duidelijk waar het onderscheid tussen sommige sportverenigingen en sommige sportende jeugdverenigingen ligt. Ook het beleid beaamt dit, zo zei Johan Van Gaens, diensthoofd van de Afdeling Jeugd In een interview met Krax dat het “heel moeilijk is om op basis van decretale definities over sport en jeugdwerk te kunnen argumenteren waarom een jeugdafdeling van een sportclub niet als jeugdwerk zou kunnen worden bekeken.”⁸

Het grote verschil zit in de doelstellingen die de vereniging voor ogen heeft. In een sportvereniging is sport de voornaamste doelstelling. In het jeugdwerk staat de persoonlijke ontwikkeling van kinderen en jongeren voorop. Als er al consequent aan sport gedaan wordt zal dit vooral als middel gebruikt worden in functie van de persoonlijke ontwikkeling. Zo wordt avonturensport vaak gedaan om aan teambuilding te doen, kan boogschieten gebruikt worden om jongeren te leren zich op iets te focussen en is een uurtje kickboxen voor andere activiteiten een goede manier om agressie te bannen.

In de praktijk is het echter niet altijd mogelijk om een strikt onderscheid te maken. Sommige sportende jeugdwerkorganisaties zijn in de loop der jaren geëvolueerd naar een competitiesportclub en heel veel sportwerkingen gebruiken sport niet alleen als doel maar ook als middel.

3.2 Jeugdwerk en extreme sporten

Sport houdt altijd een zeker risico in. Jeugdwerkers zijn niet opgeleid om de gevaren van alle sporten in te schatten en te voorkomen en ze kennen vaak ook de juiste technieken niet die nodig zijn bij de beoefening van een bepaalde sport. In Vlaanderen is de Vlaamse Trainersschool (VTS) van Bloso het enige instituut dat sportopleidingen kan organiseren. Hun gespecialiseerde sportopleidingen zijn er onder andere gekomen op vraag van verzekeringsmaatschappijen. In veel gevallen zullen zij, bij een ongeval, alleen begeleiders met een VTS-diploma erkennen als gekwalificeerde begeleiders.

Dit betekent uiteraard niet dat sport in het jeugdwerk onmogelijk wordt zonder gekwalificeerd begeleider. Voor loopwedstrijden, pleintjesvoetbal, zwemmen of badminton is geen expert nodig. Het is wel aan te raden om bij alle extreem risicovolle sportactiviteiten zoals skiën en muurklimmen een externe deskundige aanwezig te hebben.

---

⁸ Kaesemans, G. (2005). “Het gedroomde huwelijk” in *Krax*, jg. 5, nr. 3, Brussel: Steunpunt Jeugd

3.3 Bewegingsanimator: een sportopleiding voor jeugdwerkers?

Sommige jeugdwerkorganisaties hebben eigen cursussen waar ze jongeren opleiden tot ski- of andere sportbegeleiders. Indien er geen samenwerkingsverband is met de VTS worden deze cursussen echter niet erkend door de sportsector. De VTS richt wel een cursus 'bewegingsanimator' in, die ook gericht is op jeugdwerkers die rond sport willen werken. De cursus is bedoeld voor iedereen die graag kinderen, tieners, jongeren, volwassenen of senioren op een veilige manier wil laten proeven van het plezier van sporten en bewegen. Het leren gericht observeren, ontwerpen van bewegingsspelletjes, animeren van allerlei recreatieve bewegingsactiviteiten en organiseren en promoten van sportactiviteiten, toernooien en evenementen zijn belangrijke lesitems. Het waarborgen van een maximale veiligheid (fysiek en psychisch) vormt de rode draad in deze hele opleiding. Het creatief en flexibel leren afstemmen van de bewegingsactiviteit op de specifieke doelgroep krijgt hierbij bijzondere aandacht.

4 Sportinfrastructuur

De Vlaamse overheid wil investeren in meer sportinfrastructuur. Er is immers nood aan goede sportinfrastructuur. Sportverenigingen willen allemaal zo optimaal mogelijk gebruik maken van de bestaande gebouwen en velden in hun omgeving. Liefst doen ze dit allemaal op de meer commerciële uren: jonge sporters kunnen aanwezig zijn vlak na schooltijd, iets oudere sporters worden graag iets later op de avond bediend... Ook de competities moeten in de planning een plaats kunnen vinden. De plaatselijke sportdienst krijgt meestal de moeilijke taak om alle verenigingen tevreden te stellen en staat in voor de uitwerking van het uurrooster.

Door het gebrek aan goede infrastructuur is er meestal alleen ruimte voor georganiseerde sportverenigingen. Hoe groot de intentie van de sportdienst of andere beheerders ook mag zijn om zich ook open te stellen voor andere groepen. Individuele sporters of niet-sportverenigingen kunnen slechts zelden gebruik maken van de gemeentelijke sporthal of andere infrastructuur om te volleyballen, basketten... Vooral op commerciële momenten ('s avonds en in het weekend) is dit een probleem.

Op sommige plaatsen was de vraag naar extra infrastructuur voor niet-sportverenigingen zo groot en werd er geëxperimenteerd met leegstaande panden. Een garage die enkel op weekdays wordt gebruikt, wordt in de weekends omgetoverd tot basket- en voetbalvelden. Een oude loods wordt omgebouwd tot een skatehal of een danszaal. Met kleine ingrepen wordt een hangar een overdekt voetbalplein met kleedhokken en douches...

Omdat deze experimenten vaak door recreatieve sporters werden gestimuleerd, hebben de meeste 'nieuwe' sportruimtes meestal een meer open karakter. Deze ruimtes staan vaak open voor individuele sporters of sociaal-culturele verenigingen. Sommige van deze ruimtes zijn zelfs volledig verboden terrein voor sportclubs, net omdat ze vrezen dat deze anders alle meer commerciële uren zouden inpalmen.

In de Kliksonsbevraging bevestigden de ondervraagde jongeren de nood aan aangepaste sportinfrastructuur. Het stond bij de top 3 van meest noodzakelijke aanpassingen. Het grote succes van de alternatieve, open sportinfrastructuur kan dit alleen beamen. De open sportinfrastructuurprojecten bereiken bovendien een nieuw publiek. Uit gesprekken met beheerders van dergelijke infrastructuur blijkt dat zij vooral jongeren bereiken die de financiële middelen niet hebben om lid te worden van een sportclub, maar ook occasionele sporters die zin hebben om slechts af en toe te sporten en sporters die geen zin (meer) hebben in competitie.

5 Panathlon Verklaring over Ethiek in de Jeugdsport

Ondanks de vele goede aspecten van sport, heeft sport onder andere door de druk van commercie en prestatie minder goede kanten. Daarom werkte Panathlon Vlaanderen in 2004 een "Panathlon Verklaring over Ethiek in de Jeugdsport" uit op basis van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (1989) en de resoluties van het Verdrag van Avignon (1995). Nadien werd dit ook overgenomen door Panathlon International en veel internationale, nationale en lokale sportfederaties en -verenigingen onderschreven deze verklaring. Het IOC, Unicef en de Verenigde Naties steunen de verklaring en hebben er hun tevredenheid over uitgedrukt.

Het is de bedoeling dat zoveel mogelijk sportfederaties, -verenigingen, -raden, -trainers en -leerkrachten de verklaring ondertekenen en daarmee hun intentie aantonen om te werken aan meer ethiek in de jeugdsport. Ze gaan er ook de verbintenis mee aan om gedragsregels binnen hun organisatie vast te leggen.

De vijf hoofdpunten van de verklaring zijn:

- We willen de positieve waarden in de jeugdsport actiever, met volgehouden inspanning en met goede planning nastreven
- We zullen onze inspanningen voortzetten om alle vormen van discriminatie uit de jeugdsport te bannen
- We erkennen en aanvaarden het feit dat sport ook negatieve effecten kan veroorzaken en dat er preventieve en curatieve maatregelen nodig zijn om kinderen te beschermen
- We verwelkomen de steun van de sponsors en de media, maar we geloven dat die steun in overeenstemming moet zijn met de hoofddoelstelling van de jeugdsport
- We ondertekenen daarom formeel het Panathlon Charter over de Rechten van het Kind in de Sport

Alle kinderen hebben het recht:

- o Sport te beoefenen
- o Zich te vermaken en te spelen
- o In een gezonde omgeving te leven
- o Waardig behandeld te worden
- o Getraind en begeleid te worden door competente mensen
- o Deel te nemen aan training die aangepast is aan hun leeftijd, individueel ritme en mogelijkheden
- o Zich te meten met kinderen van hetzelfde niveau in een aangepaste competitie
- o In veilige omstandigheden aan sport te doen
- o Te rusten
- o De kans te krijgen kampioen te worden, of het niet te worden

Op 7 juni 2006 organiseerden de Vlaamse Sportfederatie (VSF) en Panathlon Vlaanderen het symposium "Sport op jongerenmaat", waarin ze de sportsector, het onderwijs, de media en sportsponsors probeerden te sensibiliseren. Uit de besprekingen werden tien actiepunten opgesteld die de sportsector en de overheid dienen te ondernemen om sport meer op jongerenmaat te maken.

Op 5, 6 en 7 november 2008 organiseerde Panathlon International een conferentie over de Panathlon Verklaring over Ethiek in de Jeugdsport. Daarin werden voorstellen gedaan aan sportverenigingen om een integriteitsplan op te stellen met een goede mix van ondersteunende en controlerende elementen dat de ethische waarden kan waarborgen binnen de organisatie. Er wordt voorgesteld om zich in dit plan te richten op alle actoren binnen de organisatie. Speciale aandacht dient daarvoor uit te gaan naar de betrokkenheid van ouders en kinderen bij de besluitvorming rond hun betrokkenheid bij de sport.

6 Behoeften en kansen binnen sport

Opwaardering van recreatiesport

De definities van sport waarop we ons in dit dossier baseerden erkennen dat iedereen die activiteiten beoefent waarbij fysieke inspanning centraal staat, aan sport doet. De nadruk ligt dus niet op competitie, maar op fysieke inspanning. Toch heerst er nog een zekere hiërarchie in de sportwereld. De competitiesporten staan daarbij bovenaan de ladder. Dat is niet geheel onlogisch omdat het net die competitiesport is (zeker de topsport) die heel veel mensen bij elkaar brengt en hen misschien engageert om zelf aan sport te doen. Kampioenen als Kim Gevaert, Kim Clijsters en Frederik Deburghraeve prikkelen jongeren net door hun topprestaties. Heel veel kinderen en jongeren dromen ervan om ooit, net als hun idolen, bovenaan de sportladder te staan.

Zoals in de inleiding aangehaald, kiezen kinderen en jongeren er vooral voor om te sporten omdat ze het leuk vinden. Artikel 31 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind geeft kinderen en jongeren tot 18 jaar trouwens het recht op spel en vrije tijd⁹. We moeten ons afvragen in hoeverre de traditionele competitiesport voor iedereen een spel is. In een competitie worden immers hoge verwachtingen geschept. Niet iedereen kan altijd presteren naar die verwachten waardoor sommige kinderen uitgesloten worden uit de competitie. Anderen dienen dan weer zoveel extra inspanningen te leveren dat de rest van hun leven er onder lijdt: ze verwaarlozen hun studies, zetten zichzelf op een extreem dieet, geraken oververmoeid of grijpen naar verboden middelen.

Veel kinderen en jongeren kiezen zeer bewust voor sport als vrijetijdsbesteding, maar meestal is het aanbod te eenzijdig op competitiesport gericht of zijn alternatieven onvoldoende bekend. Ook binnen de sportsector is het recreatieve aanbod te weinig bekend of wordt het te weinig als sport erkend. Op de website van Tofsport Vlaanderen haalt men aan dat men vroeger recreatiesport op weinig flatterende wijze omschreef als een spelletje 'Piep-achter-de-boom'. Deze visie is binnen de sportwereld stilaan achterhaald en men begint recreatiesport als een volwaardig sportaanbod te zien.

De meeste initiatieven die de laatste jaren zijn ontstaan richten zich vooral op recreatieve sportbeleving. Dat toont aan dat er zeker een plaats voor is binnen het sportaanbod voor kinderen en jongeren. De meeste van deze initiatieven zijn trouwens zeer populair en schaden het traditionele aanbod niet.

Nood aan een divers lokaal aanbod dat niet alleen in functie staat van de sportclub

In oorsprong zijn de meeste initiatieven er op gericht om jongeren kennis te laten maken met het bestaande sportaanbod en ze daarna te laten doorstromen naar een sportclub. In de praktijk blijkt dit echter niet altijd te lukken. Zoals reeds gezegd wil 98% van de jongeren graag sporten, maar niet iedereen wil daarom lid zijn van een sportclub. Jongeren kunnen hiervoor zeer verschillende redenen hebben: de wekelijkse sporturen kunnen het schoolwerk in het gedrang brengen en bij sommigen krijgt de muziekschool of jeugdbeweging gewoon voorrang op de sportactiviteiten. Die keuze betekent niet dat zij geen zin hebben in sport, alleen willen ze op een minder regelmatige en een andere manier aan sport doen.

In ideale omstandigheden vallen de (sport)verlangens van kinderen en jongeren samen met de (sport)mogelijkheden. Er is dus nood aan een divers aanbod waarin iedereen zich kan vinden. Voor sommigen betekent dat dat ze elke week een wedstrijd willen lopen. Voor anderen betekent dat dat ze elke week een andere sport willen beoefenen.

Er bestaan veel manieren om een alternatief sportaanbod uit te bouwen, alleen bestaat dit nog niet overall. Sportkampen zijn reeds goed ingeburgerd, maar gemeenten met een uitgebreide BuurtSport- of Brede School-werking zijn voorlopig zeldzaam. Er dient verder werk gemaakt te

⁹ Dit recht spelen we als 18-jarige kwijt.

worden van de verspreiding van goede praktijkvoorbeelden zodat gemeentes en sportverenigingen gestimuleerd worden om een gestructureerd alternatief aanbod uit te bouwen.

Tijd voor een sportwelzijnswerk?

Sport is niet alleen een aangename vrijetijdsbesteding waar je stoom kan afdalen, het kan ook gebruikt worden als middel. Enerzijds is sport een universele taal. De spelregels van een sport zijn immers over de hele wereld dezelfde. Daarom wordt het vaak als middel gebruikt om nieuwkomers te helpen integreren. Het is echter moeilijk te meten of sport werkelijk mensen doet integreren. Anderzijds heeft elke sport intrinsieke waarden. Zo leer je bij voetbal in een team te werken en evenwicht houden, leer je bij boogschieten je te concentreren en zelfcontrole te hebben, leer je precisie en agressie beheersen bij boksen... Daarnaast zijn er enkele gemeenschappelijke sportwaarden zoals *fair play*, leren omgaan met winnen en verliezen... Elke sport kan gebruikt worden als middel om jongeren die waarden en bepaalde sociale vaardigheden bij te brengen.

Sport wordt reeds veel als middel gebruikt. Zo haalden we reeds de voorbeelden aan van jeugdwerkingen die kickboxen om jongeren hun agressie kwijt te kunnen en boogschieten om jongeren te leren zich te focussen. Sport kan wel degelijk gebruikt worden om bepaalde problemen in de maatschappij tegen te gaan.

De sportsector heeft er echter voor gekozen om zich vooral te focussen op sport omwille van de sport, omdat dit reeds een grote opdracht is. Veel lokale sport- en welzijnswerkers zien echter wel mogelijkheden om samen te werken. Voorlopig bestaat dit uit veel losse projecten. De vraag dringt zich op of er hiervoor geen coördinatie nodig is.

Overal recht op goede sportbegeleiding

Gevloek op kinderen door trainers en ouders, kinderen die van het veld gestuurd worden omdat de ouders de scheidsrechter uitschelden, oneerlijke behandeling van minder presterende jongeren... Het komt spijtig genoeg allemaal nog voor. Vanaf 2009 kunnen gemeenten impulssubsidies krijgen om de kwaliteit van de jeugdtrainers te verbeteren. We hopen dat hiermee alle kinderen en jongeren binnen de traditionele sport een kwalitatieve begeleiding zullen krijgen.

We mogen echter niet vergeten dat het sportaanbod uitbreidt. Ook buiten de traditionele sportclubs wordt er gesport in BuurtSport, op evenementen, in sportschuren... Deze nieuwe vormen van sport verdienen ook een kwalitatieve begeleiding. Niet alleen op educatief vlak, maar ook op sporttechnisch vlak. Kinderen en jongeren die aan sport doen verwachten dat ze 'echt' aan sport doen. Als ze naar een sportactiviteit gaan, verwachten ze dat het volgens de regels en met de juiste materialen gebeurt. En uiteraard moet dat allemaal ook in veilige omstandigheden gebeuren. Ook de niet-competitiesporters hebben recht op goede begeleiding. Indien het aanbod niet kwaliteitsvol is, haken jongeren immers af. Daarom is een goede omkadering noodzakelijk in het hele sportaanbod.

Door het uitbreiden van het sportaanbod moet er evenwel nagedacht worden over de competenties die begeleiders dienen te hebben. Uit gesprekken met lokale sportfunctionarissen en BuurtSport-begeleiders blijkt dat sociale vaardigheden belangrijker zijn voor de begeleiders van het andersgeorganiseerd sportaanbod dan voor de sporttechnische trainers in de traditionele sportclubs. In een andersgeorganiseerde werking kom je immers constant nieuwe sporters tegen. Dat vraagt een zeker inleefvermogen en flexibiliteit. Naast het ruimer profiel waaraan begeleiders van andersgeorganiseerde sport aan moeten voldoen, zullen er wellicht ook meer begeleiders nodig zijn in die sportvorm. In veel gevallen zal er immers een meer verscheiden aanbod gegeven worden waardoor meer verschillende experts noodzakelijk zijn. Daarom zijn extra financiële stimulansen van de overheid noodzakelijk.

Daarnaast moet ook bekeken worden in hoeverre er kan gezocht worden naar nieuwe methodieken om kinderen en jongeren individueel te begeleiden in hun sport. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan systemen zoals die reeds in circusscholen en in sommige sportschuren worden gebruikt. Daarbij

kunnen kinderen en jongeren op bepaalde uren vrij gebruik maken van de ruimte om te circussen of te sporten. Er zijn steeds begeleiders of trainers aanwezig waarop de jongeren beroep kunnen doen om de beginselen of andere technieken onder de knie te krijgen, maar natuurlijk kunnen ze ook leren van leeftijdsgenoten die iets beter bedreven zijn in bepaalde technieken.

Nood aan een lokaal sportnetwerk gecoördineerd door de sportdienst

Sommige jongeren houden na enkele jaren de competitie voor bekeken. Ze willen nog wel sporten, maar meer op recreatieve wijze. Slechts zelden heeft een competitieclub ook een recreatiewerking en daarbij stelt zich dan vaak het probleem dat men in de competitieclub de jongeren niet kan helpen. Ze kennen wel competitieclubs in andere sporttakken, maar een recreatieclub in de buurt van dezelfde sporttak is vaak onbekend. Omgekeerd kan het ook een probleem zijn. Zo hoorden we het verhaal van een jongere die nog nooit 'serieus' gevoetbald had en door de welzijnswerker naar een topvoetbalploeg werd gestuurd waar de jongen niet meekon wegens te hoog niveau.

Er is nood aan een sportnetwerk waarin iedereen perfect op de hoogte is van elkaars werking en waarin het mogelijk is om kinderen en jongeren naar de plek door te verwijzen waar zij persoonlijk het beste thuishoren. Op dit ogenblik wordt dit nog te weinig gedaan.

Het andersgeorganiseerd aanbod van BuurtSport en Brede School dat zich aan het ontwikkelen is heeft trouwens meer samenwerkingsverbanden tussen sportverenigingen nodig dan de werking van een traditionele sportclub. Het is daarom belangrijk dat er een netwerk ontstaat tussen de verschillende plaatselijke verenigingen die elkaar kunnen ondersteunen door bijvoorbeeld begeleiders te delen, infrastructuur te delen... Hoewel veel andersgeorganiseerde sportwerkingen zijn ontstaan vanuit de jeugd-, welzijn- of integratiesector, blijkt in gesprekken iedereen het eens te zijn dat de coördinatie van een dergelijk netwerk bij de gemeentelijke sportdienst ligt. Het draait in essentie immers om sport. Dat betekent niet dat het jeugd- of welzijnswerk geen sportactiviteiten mogen aanbieden. Men moet immers lokaal kijken welke organisatie het meest geschikt is.

Meer ontmoetingen tussen jeugd- en sportsector

Zowel de jeugdsector als de sportsector werken met jongeren in de vrije tijd. Beide kampen met soortgelijke uitdagingen zoals het bereiken van nieuwe doelgroepen en het motiveren jongeren om begeleider te worden. Beide sectoren zouden soms veel van elkaar kunnen leren, maar ieders motor blijft op zichzelf draaien. Beide sectoren boeren ook goed. We kunnen ons dus de vraag stellen of een samenwerking noodzakelijk is.

In alle geval zijn samenwerkingsverbanden mogelijk. Voorbeelden hiervan zijn de uitwerking van de Buitenspeeldag, bepaalde BuurtSport-werkingen en de event-animators cursus in Antwerpen. Niet alleen op lokaal vlak dient samenwerking gestimuleerd te worden, ook op bovenlokaal en Vlaams niveau is dit nodig. Door elkaar meer te ontmoeten kan informatie uitgewisseld worden over bijvoorbeeld nieuwe initiatieven en regelgeving, kunnen ideeën rond toekomstige samenwerkingsverbanden ontstaan en kunnen gemeenschappelijke problemen eventueel besproken worden. Door immers af en toe met een andere bril naar iets te kijken, kan er soms een zeer vernieuwende oplossing uit de bus komen.

Samenwerking in kadervorming tussen jeugd- en sportsector

Op het vlak van kadervorming zijn er zeker samenwerkingsmogelijkheden mogelijk. Ook al zijn de ervaringen uit het verleden niet altijd even positief. Denken we maar aan de noodzaak tot nieuwe opleidingen die door BuurtSport-begeleiders gevraagd worden. Zij hebben nood aan een meer sociale training. Misschien kan de expertise die de jeugdsector heeft hiervoor een insteek zijn. Langs de andere kant kunnen jeugdwerkers mits de nodige extra training – er is immers een zekere basiskennis nodig – ook instappen in een andersgeorganiseerde sportwerking.

Daarnaast kan er ook nagedacht worden over een specifieke opleiding naar jeugdwerkers toe om sport als middel te gebruiken in hun eigen werking. Idealiter zou hiervoor een opleiding op maat van de jeugdorganisatie moeten opgesteld worden. Op dit moment heeft de VTS met de cursus

bewegingsanimator reeds haar deuren opengesteld voor andere sectoren. Het is ons niet bekend hoeveel jeugdwerkers de cursus reeds hebben gevolgd en in welke mate de cursus in de jeugdsector bruikbaar is. Mogelijks is de cursus binnen de jeugdsector ook te weinig bekend.

Er liggen veel kansen voor het grijpen om samen te werken binnen kadervorming. Alleen dienen de twee sectoren te bekijken welke opties haalbaar en wenselijk zijn.

Wat is de plaats van sportverenigingen binnen het decreet Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid?

Op dit moment zijn er enkele organisaties die erkend worden door het decreet Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid actief bezig met sport. Voorheen werden deze organisaties vanuit de sportsector erkend en gesubsidieerd. Het is pijnlijk om vast te stellen dat de meer recreatieve sportbeleving niet altijd een plaats krijgt binnen de sportsector. Dit poseert enkele problemen.

Er bestaat de mogelijkheid dat jeugdsportverenigingen die niet alleen sport omwille van de sport aanbieden binnen het decreet Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid onderdak vinden. Net omdat ze sport als middel willen gebruiken, zitten ze daar wellicht meer op hun plaats en kunnen ze jeugdwerk genoemd worden. De jeugdsector heeft echter geen ervaring met de kwaliteitscontrole van sport. Toch moet ook in de jeugdsector sport aan hoog niveau worden aangeboden.

Waar deze organisaties nu bepaalde activiteiten die vroeger niet gesubsidieerd werden wel kunnen doen, zijn er ook enkele activiteiten die ze niet meer kunnen doen omdat ze volgens de jeugdsector "te veel sport en te weinig jeugdwerk" zijn. Er dient dus nagedacht te worden over de plaats en de opvolging van de sportverenigingen binnen het decreet Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid.

Op zoek naar alternatieve sportplaatsen

Er is nood aan veel sportinfrastructuur. Het is niet altijd nodig om nieuwe gebouwen te zetten. Met een beetje creativiteit kunnen andere ruimtes omgebouwd worden tot sportinfrastructuur. Hierbij is het belangrijk dat er ook ruimte vrijkomt voor de andersgeorganiseerde sport. In het bijzonder denken we dan aan de open sportinfrastructuur. De eerste experimenten zijn gebeurd en stilaan worden de goede praktijkvoorbeelden hiervan verspreid.

Het is echter niet voldoende om anderen te inspireren. Er worden door beheerders van open sportinfrastructuur ook tips gegeven. Zo is het bijvoorbeeld noodzakelijk om extra maatregelen te nemen tegen vandalisme en zijn er veel open ruimtes nodig. Een bundeling van alle tips zou een handig instrument zijn voor gemeenten en verenigingen om op zoek te gaan naar goede alternatieve sportplaatsen.

Werk maken van gedragenheid van de Panathlon Verklaring

De Panathlon Verklaring is een schitterend uitgewerkt document. Het benadrukt het belang van het kind en het promoot een goede trainershouding naar kinderen en jongeren. Er wordt veel gesproken over de Panathlon Verklaring onder professoren, maar voorlopig hebben weinig sportclubs echt actie ondernomen om de verklaring ook te implementeren. Hoewel ze allemaal wel de intentie hebben, weten ze niet goed waar te beginnen. Er moet daarom dringend werk gemaakt worden van het verspreiden van goede praktijkvoorbeelden zodat clubs en federaties geïnspireerd worden. Anders dreigt het gevaar dat de werkelijke betekenis van de Panathlon Verklaring vergeten wordt.

Op de Panathlon Conference op 5, 6 en 7 november stelde men voor om een evenwicht tussen ondersteunende en controlerende maatregelen te gebruiken om ethiek te promoten. Hierbij vinden we het belangrijk dat vooral de waarden van sport naar voren komen. Sporters beseffen vaak te weinig welke belangrijke waarden ze opdoen door te sporten. Het is zoals filosoof en voetbaltrainer Jim Parry van de University of Leeds op die conferentie zei: de regels zijn er om de waarden van sport te promoten. Al te weinig hebben sporters daar zelf aandacht voor. Parry benadrukte dat het wellicht een zware taak is om een mentaliteitswijziging te bekomen, maar het kan. Zo is het

tegenwoordig erg om iemand aan het truitje te trekken. Een tiental jaar geleden was je een lul als je daarover klaagde. De regels waren er toen ook al, maar ondertussen is duidelijk geworden dat *fair play* de sport gewoon aangenamer en beter maakt.

Meer inspraak van kinderen en jongeren in de sportsector

Toen Gretchen Kerr op de jongste Panathlon Conference voorstelde om kinderen en jongeren meer inspraak te geven in de sportvereniging, vroeg een van de aanwezigen hoe ze dat zag. Hij zag immers niet in hoe kinderen en jongeren het beter konden weten dan de trainer of het bestuur. In haar antwoord beperkte Kerr inspraak vooral tot het kiezen uit enkele opties. Zo kan je als trainer die bepaalde spieren wil oefenen de jonge atleten de mogelijkheid geven om te kiezen tussen twee oefeningen.

Verder dan het geven van keuzeopties kwam Kerr in haar betoog niet en ook andere aanwezigen beperkten hun betoog voor inspraak van kinderen en jongeren binnen de sport. Het blijkt een relatief nieuw gegeven te zijn voor veel sportmensen. In veel gesprekken komt de sportsector een beetje paternalistisch over. Het zijn de oude trainers en het bestuur die menen beter te weten wat er kan en wat niet en daarom in het belang van het kind of de jongere beslissingen nemen. In samenspraak iets beslissen met jongeren lijkt voor velen een bijna onbespreekbare zaak.

Spijtig genoeg is dit niet alleen een gevoel. Ook de vertaling van de kinderrechten door de sportsector lijkt die inspraak te zijn vergeten. Kinderrechten kunnen ingedeeld worden in drie categorieën, de zogenaamde drie P's. De *provision*-rechten (voorzieningen) en de *protection*-rechten (bescherming) zijn aanwezig in het Panathlon Charter over de Rechten van het Kind in de Jeugsport, maar naar de *Participation*-rechten (participatie) is het hard zoeken.

Gelukkig is het diezelfde Panathlon-groep die voorstelde om meer aandacht te schenken aan de inbreng van kinderen en jongeren (en hun ouders) in de besluitvorming van de sport. Kinderen en jongeren hebben ook in andere sectoren zoals het onderwijs en de jeugdsector veel inspraak. Dat vertraagt de besluitvorming wel eens, maar verhoogt de betrokkenheid. Het invoeren van jeugdcomités en het opnemen van jongeren in het bestuur kan misschien de uitval van jongeren tegengaan en in alle geval het engagement van veel jongeren vergroten.

Maar misschien moet de jeugdsector ook in eigen boezem kijken en zich afvragen waarom er zo weinig jongeren uit de lokale sportverenigingen in de jeugdraad zetelen. Net zoals jeugdwerkers kunnen ook zij een nuttige inbreng tot een geïntegreerd jeugdbeleid hebben.

7 Nuttige informatie

7.1 Literatuur

- Buttebier, B., Cuypers, J., De Weirdt, C., De Ridder, N. (2008). “Een sportaanbod op school: Hoe pakken scholen het aan?” in *Tijdschrift voor Lichamelijke Opvoeding* 3/2007-2008, Gent: BVLO
- Geudens, T. (red.) (2005). *Fit for life*. Brussel: Salto-Youth
- Kaesemans, G. (2005). “Het gedroomde huwelijk” in *Krax*, jg. 5, nr. 3, Brussel: Steunpunt Jeugd
- Kinderrechtencoalitie Vlaanderen (2004). *Open Forum. Rechten van minderjarigen en sport*
- OIVO (2008). *Jongeren en vrijetijdsbesteding*. Brussel: OIVO
- Pieters, B. (2008). “Jeugd in Beweging. Over jeugdwerk en sport” in *Krax*, jg. 8, nr. 4, Brussel: Steunpunt Jeugd
- Steunpunt Jeugd, Kinderrechtcommissariaat, Jeugd en Stad (2004). *De Kliksons*. Onuitgegeven onderzoeksrapport
- *Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten* 2008/2 (dossier: Jongeren en sport)
- VIRUS (2003). “Sport is een universele taal. Van sportanimatie in de jeugdclub tot sportinitiatie in de sportclub” in *VIRUS*, jg. 13, nr. 4, Brussel: Steunpunt Jeugd
- VSF (2006). *Sport op jongerenmaat. Publicatie. Symposium woensdag 7 juni 2006*

7.2 Websites

- BuurtSport: www.buurtsport.be
- Commissariaat-generaal voor de Bevordering van de Lichamelijke Ontwikkeling, de Sport en de Openlucht recreatie (BLOSO): www.bloso.be
- Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media: www.cjism.vlaanderen.be/sport/
- Expertisecentrum Brede School Vlaanderen: www.bredeschool.be
- International Sport and Culture Association (ISCA): <http://isca-web.org>
- Panathlon International: www.panathlon.net
- Spoka – voor keigoelie sportkampen: www.spoka.be
- Sport Op Jongerenmaat: www.sportopjongerenmaat.be
- Steunpunt Cultuur, Jeugd en Sport: www.steunpuntcjs.be
- Stichting Vlaamse Schoolsport (SVS): www.schoolsport.be
- Tofsport Vlaanderen, recreatiesport op topniveau: www.tofsportvlaanderen.be
- Topsport Vlaanderen: www.topsportvlaanderen.be
- Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid vzw (ISB): www.isbvzw.be
- Vlaamse Sportfederatie (VSF): www.vlaamsesportfederatie.be